

ВУК КАРАШИЋ
човек-народ

Људи имају претке, савременике и пото^{мке}. Простирале људи и њихових дела врло је значајно, али често, врло често човек не уме да живи у три споја. Претци — наравно далеко је од тога да су претци оно што у лирскеј песни стоји о деду који је посадио орах у дворишту; нити се претци губе са кукледом који кажу, звао се Јован, четовао је, кажу; и кажу, од њега је остала ова лепа грчка икона. Претке своје, понекад, кроз тању човек види у стреховитој даљини, као тивсте облике, као тивке вилице, као уста која још нису умела да се на осмех према савременику развуку, или као многе, многе тужне очи које већ имају израза, које нешто кажу место језика нема нерасуђивог, и ~~ниси~~ њији звук не би ни могао допрети до нас из језивих даљина — иако се те даљине ипак свршавају пред нашом кућом. — Савременици, то су они без којих не можемо дахом дахнути а они истовремено да не учине исто; они са којима смо у достојном или недостојном народном животу; они са којима ^{као} као корални црвени, збијени уједно, сврсли неистом раду истог ^{повременог} повременог смисла, и са којима ћемо заједно лећи у наслугу заједан ^{један} степен у вис народа. Савременици су уједно и зачудо, оштра према којима смо, са мало изузетак, индиферентни као и према изумрлим претцима. — Потомци, то је идеал актуелне генерације, или актуелне генерације. Над човек умре, стокину своју, књигу своју, леп глас свој певача ~~само се не може оставити само потомству.~~ Па ипак, и зачува и ту су везе ласаве чак у оквиру једне породице, понекад. Човек је зачуло немаран према својој трајности, простирале његове мисли и маште мало је. — Претци? Какви претци! Трипутасмо горели у ратовима, бежали, сакривани где смо могли. Не знам, право рећи, ни како су ми се крштећи именом звали баба и деда. — Савременици? Њима о њима ~~лирске песма~~ да су нам, пре народа, најближи колектив, да смо само с њима та и тај генерација, да су то једини људи са којима живимо стварно као јединке и као посленици. — Потомци? Не знам каква су то господа. Нећу с њима живети. Хоћу ли бити сит и одан и заборавити да ми је бомбарзвезда кућу, ако тамо неки мој праунук буде, шта знам,

[Али ако човек може да живи као муза, народ живи као човек. Народ живи у три слоја, са књигом свога ткива, са свестима, са борбама својим. Па се зато од времена на време роди појединац способан да ^{жи}жи у три слоја. Рођи се скоро немиковно на селу, у народу, који је "простак у ријечима, али не у разуму." Рођи се понеко ко има у глави и у рукама силе слојева. Рођи се Растко Њемањић, осетио тешки мрак предака, и са погледом у потомство почео писати и преписивати, и учио друге да преписују што је негда било. Млади Њемањић живео је у два слоја, и за то време нашега народа било је то много. Не се родио Доситеј Обрадовић. Згрозио се од савремености, отишао у ~~о~~ свет, да тамо напуни торбу и донесе је кући за будућнопокољење. Живео је и Доситеј у два слоја, и било је то добро, и хвала му, па је онда Србију устаничких времена, између два ^{загнана}сељака, ^уустанке, ^{се}дела један сељачки устанак и барјак културног правца и вредности. Невероватно културног, као што су устаном невероватни били и устаници на дахије. У Тришћу се родио, и крај овако ^{се}пробудио у свести и снагама — човек који ће се прострћи свешћу и силама кроз сва три слоја. Рођи се ~~х~~вук каратић, родио се ~~човек-народ~~ човек-народ. Рођи човечуљак, као нека окраска семеника, крио је у себи клику здраву. Вук се родио са народним нагоном у себи. ^{један}Човек ће претрести предачке дубине и блага положена у њих. ^{један}Човек ће, у савремености, отворити фронт за рат који ће се водити око језика и књижевности, ^уомако како им је народ положио темељ. ^уна јуриш: високо ипоповски и скромни ~~и~~ да се нађу у једној усавршеној и упрошћеној азбуци; у правопису који ће дати слог очетан, гласак, сведен ~~х~~на јуриш: високо ипоповски и скромни ^{на}јуриш, по заповестима генијалне свести: народ надахије, и језик надахије! — Па ће онда ^{један}човек видети визију потомака како свечки народа не би могле боље. Обједините се, прости и ^уучени, ^{своје}после моје смрти, и завазда, кроз заједнички класички букар свију нас, кроз песме, приче, пословице, узречине, клетве и благослове, у којима и ^уо којима ћете живети ^икоји ~~који~~ ^{који}које ће вам бити пасом за цео културни свет. ~~на~~на. Па онда, пре него што опишем народне борбе, и свршим преписку да скупим и повежем сараднике савремене и будуће, ево Речник, ево нешто да буде по вољи учењацима, нешто лексиколошко и филолошко. А ви, кад будете читали сухо наређене речи, ви ћете знати, тачно као ја што

знам, da у народу смисао живота и милоти живота иду нераздељиво, и да зато и у ^{Великом} ~~Великом~~ ^{осетилите се} ~~осетилите се~~ ^{све} ~~све~~ ^{то} ~~то~~ ^{није} ~~није~~ ^{ни} ~~ни ^{из} ~~из ^{главе} ~~главе ^{ни} ~~ни ^{сврх} ~~сврх ^{глава} ~~глава~~ ^{неки} ~~неки~~ ^{корен} ~~корен ^{где} ~~где ^{са} ~~са ^{кореном} ~~кореном~~ ^{лежи} ~~лежи ^{све} ~~све~~.~~~~~~~~~~~~~~~~~~

2 Вук човек, Вучина кнеза Милова, имбо је дакамо доста

мана, као сваки човек, велики и мали, према оној пословици: да се ни најбоља пигра не може направити без сламе. Али Вук-народ био је непогрешива и неувуштава енергија, гениално тврдоглав стваралац, остваривалац. Оноко ром и слабо покретан, гледаш да, нас у предачкој магленој перспективи, чини нам се мало демон мало божанство, ^{гребан} ~~гребан~~ ^{као} ~~као~~ ^{нешто} ~~нешто~~ ^{као} ~~као~~ ^{оне} ~~оне ^{Аристотелова} ~~Аристотелова ^{енергија} ~~енергија~~ ^{акинесис} ~~акинесис~~, ~~акинесис~~~~~~

(^{ακίνησις} ~~ακίνησις~~), ^{мисао} ~~мисао ^{која} ~~која ^{се} ~~се ^{не} ~~не ^{креће} ~~креће, ^а ~~а ^{ни} ~~ни ^{све} ~~све~~ ^{се} ~~се~~ ^{од} ~~од ^{се} ~~се~~ ^{уз} ~~уз ^{гиз} ~~гиз ^{за} ~~за ^{ва} ~~ва ^{по} ~~по ^{лези} ~~лези~~, ^{послушно} ~~послушно~~ ^{послу} ~~послу~~ ^{је} ~~је~~ ^{помо} ~~помо ^{ла} ~~ла ^{да} ~~да ^{Вучинска} ~~Вучинска ^{полуг} ~~полуг ^{из} ~~из~~ ^{дигне} ~~дигне~~ ^{народ} ~~народ~~ ^{као} ~~као~~ ^{народ} ~~народ~~ ^{ка} ~~ка~~ ^и ~~и~~ ^{пример} ~~пример~~ ^{народима} ~~народима~~... Тај Вук, тај демонски Вук! Чувао једрве и није једрва имао миканов талент, можда ни после није развио неки одређен индивидуално ^{успер} ~~успер~~ талент. Нијестекао ни светско образовање у стотину грена. Шта је заменило све то? Шта је прерасло и прескочило талент, и образовање за неки лични позив? У Вуку је ~~неки~~ ^{неки} ~~живео~~ ^{живео} ~~колектив~~ ^{колектив}, колектив у три димензије, колектив у коме непрестано сарађују мртви и живи. Заборављено предање, закопаано укутело, искидано до непознавања и до бесмисла — Вук, као махнит, као осећен силама колектива, ^{Вук} ~~Вук~~ ^{тврди} ~~тврди~~ ^{да} ~~да ^{мртво} ~~мртво~~ ^{није} ~~није~~ ^{мртво} ~~мртво~~ ^{да} ~~да~~ ^{искидамо} ~~искидамо~~ ^{није} ~~није~~ ^{без} ~~без ^{живота} ~~живота~~ ^{да} ~~да~~ ^{нема} ~~нема~~ ^{на} ~~на ^{земљи} ~~земљи~~ ^{не} ~~не ^{про} ~~про ^{вели} ~~вели ^{ја} ~~ја~~ ^{које} ~~које~~ ^{могу} ~~могу~~ ^{све} ~~све~~ ^{прогутати} ~~прогутати~~, ^{да} ~~да~~ ^{се} ~~се~~ ^{из} ~~из ^{рушевина} ~~рушевина~~ ^{вади} ~~вади~~ ^{читаво} ~~читаво~~, ^{да} ~~да~~ ^и ~~и~~ ^{про} ~~про ^{пести} ~~пести~~ ^{бивају} ~~бивају~~ ^{ради} ~~ради~~ ^{живота} ~~живота~~, ^{да} ~~да~~ ^{над} ~~над ^{рушевини} ~~рушевини~~ ^{ма} ~~ма ^а ~~а~~ ^о ~~о~~ ^{сва} ~~сва~~ ^{срца} ~~срца ^{кажу} ~~кажу~~ ^{нај} ~~нај ^{већи} ~~већи~~ ^{смисао} ~~смисао~~ ^и ~~и~~ ^{нај} ~~нај ^{мекшу} ~~мекшу~~ ^{милоту} ~~милоту~~.~~

3. Вучино, шта је радиш? — питајсез Милово; — тровиш хертију и записујеш што ти бабе и стари причају. — Вук Вук и бриве ~~Милова~~ ^{Милова} ^у ~~у~~ ^{устаника} ~~устаника~~ ^{вођа} ~~вођа ^{из} ~~из ^{својих} ~~својих ^{културних} ~~културних ^{савременика} ~~савременика~~, ^и ~~и~~ ^{сећа} ~~сећа~~ ^{се} ~~се~~ ^у ~~у~~ ^{себи} ~~себи~~ ^{како} ~~како~~ ^{је} ~~је~~ ^{оно} ~~оно~~ ^у ~~у~~ ^{стало} ~~стало~~ ^у ~~у~~ ^{нему} ~~нему~~. ^{Чем} ~~Чем ^{ми} ~~ми ^{ра} ~~ра~~ ^{од} ~~од~~ ^{онога} ~~онога ^{што} ~~што ^{су} ~~су ^{пр} ~~пр ^и ~~и~~ ^{ли} ~~ли ^{мислили} ~~мислили~~ ^и ~~и~~ ^{ра} ~~ра~~ ^{дили} ~~радили~~ ^и ~~и~~ ^{говорили} ~~говорили~~ ^{кад} ~~кад~~ ^{су} ~~су~~ ^{ва} ~~ва ^{зали} ~~вазали~~. ^{Одох} ~~Одох~~ ^{да} ~~да~~ ^{то} ~~то~~ ^{тр} ~~тр ^{ажи} ~~тражи~~ ^и ~~и~~ ^{на} ~~на~~ ^{ђем} ~~нађем~~. ^{Жа} ~~Жа~~ ^{ла} ~~ла~~ ^{на} ~~на ^{ћи} ~~наћи~~ ^{ћу} ~~ћу ^{га} ~~га ^{ма} ~~ма ^{кер} ~~макер ^{све} ~~све~~ ^{пре} ~~пре ^{ко} ~~ко ^{пао} ~~пао~~. ^{Осе} ~~Осе~~ ^{ћам} ~~сећам~~ ^{па} ~~па ^{ћу} ~~сећам~~ ^{не} ~~не ^{жив} ~~жив~~ ^{траг} ~~траг~~... А падиуши не жив траг, као сваки добар повац, пробудио је непријатеље. На Вукорењска дигеше се самоуверено они са дипломама и традицијима. А Вук их удари дакемо бољом традицијом од њихове! Они гомилају лингвистике, ~~акинесис~~

етимологије, језичке теорије. А Вук исписује уметност, песму и причу, поезију и муд-
 рост, смисао живота уз милоту живота. А после, демо^{ски} Вук, мудри Вук из тога,
 просто преписивао граматику, синтаксу, правопис речи. И помешао свој језик својим
 тако, да се народни реализам у његовим текстовима не разликује од оног најбољег у
 доба Косовске битке, и нити ће се разликовати од реализма потомка који сад тек за-
 резују пера. Вуков пасош важиће за сва три слоја докле народа и народног језика
 буде. Па је Вук са тим пасошем, и, на супрот Доситеју, мануи нави торбу код куће са
 срећеним и својим што чека обраду — отворио други фронт, кречу у свет, однео на
 дивну класику, однео наш народ пред суд и очи великих судија. И победио и тамо, и
 тек тамо. Диком је остао у Остружници, а тамо су разгрозачили очи крупни песници и
 језичари. Вук у речу отвара семинар; архе језичари, скупљају се песници, долазе по
 упутства скупљачи умотворних народних. Копитар помаже Вуку са закосом и љубављу.
 Баши је тада Вук семе великих и правих славистичких словенина и туђинаца. Ву-
 ков жар за потомство и у томе што Европа има два три слависта
туђинца на бази српског језика, и са каким знањем српског језика и са каким рада-
ошћима за оно "несрећено" што је мудри Вук заједно са срећеним понео у свет...
Пдне Вука велике се почасти одредише наш народу. Вук, човек-народ, са колективом
 у себи, одреди послове читавим колективима у будућности... Моиста оних
систа и портрета сатурским фесом, треба би бар једна замислити Вука
као оно вавилонско, египетско, хиндуско божанство, дакле културно божанство по дав-
ним традицијама, замислити га како мирно седи са откићеном главом, а из главе му
провирује и дуже се народ.

Илија Савић